

פרעה ספר את חלומי^[29]. ליוסף נגד כל עמו. אמר יען אל שלומי. האזין ואדברת. צדיק יי צבאות. הגיד לפרעה נזכאות. כי הן שבע שנים באות. שבע גדול מהאזנה. קום יקומו שנים שבע^[30]. רעב אחרי השבע. וכלה אותו הרעב. את הארץ עד גמילה. ראה נא מלך מצרים. איש נבון וירא שמים^[31]. וחמש ארץ מצרים. בשבע שני האזנה. שליט ומושל אז שמו^[32]. על ארצו ועל כל עמו. ונשאו ורוממו. ושם בראשו עמרה. תמו אז שני השבע. ובאו שני הרעב. ובמצרים יש אשר רב. תחת יד יוסף אצורה. וליוסף טהור עינים. וילד לו בנים שנים. הם מגנשה ואפריים. טרם בא שנות הצרה.

פרק ה'

אחר רעב שנתים^[33]. ירדו אחיו למצרים. לשבור אכל תוך הבאים. בני יעקב עשרה^[34].

יחיה. הלכה ויהי לה כן. באה פעם שנית לשאול על חלום כזה ורבי אליעזר רבם לא היה שם, אמרה להם להתלמידים והיכן הוא רבכם, א"ל התלמידים אמרי לנו מה שאת רוצה לשאול ואנחנו נאמר לך, א"ל ראיתי בחלום קורה שבבית נשברה, אמרו לה אותה האשה תקבור את בעלה. אחר שיצאה מאצלם התחילה לקונן וליילל על לא טובה השמועה, ושמע ר' אליעזר קולה וביני וביני היה בא, אמר לתלמידיו מה אמרתם להאשה, א"ל כזה וכזה, א"ל אתם אבדתם את בעלה בפתרון הזה, לא כן כתיב [בראשית מא, יג] ויהי כאשר פתר לנו כן היה, ולא כן א"ר יוחנן הכל הולך אחר הפתרון [ברכות נה ע"ב].

[29] פרעה ספר את חלומי ליוסף. ויאמר יוסף לפרעה יענה האל את שלומך ושלוך לך ולעמך וה' אלהים אמת עמך ובעזרתו אפתור לך את חלומך. האזין ואדברת כי צדיק ה' צבאות הגיד לפרעה נזכאות, היינו שהגיד לו הגזרה שנגזרה בסוד מלאכיו שהוא החלום הראשון מהפרות שתיכף שבע שנים באות שבע גדול מהאזנה, ר"ל לא יהיה רק בארץ מצרים לבד לא כמו הרעב שיהיה בכל מקום, וזה ידע ממה שראה הפרות עולות מן האזור, ובהרעות לא ספר לו פרעה שראם עולות מן האזור, ואמר יוסף שזה דבר אלהים ששם כן בפיו כי הרעב יהיה כללי. ואחר כך הראה לו בפועל שכבר הוכן שיבא הרעב בפועל תיכף והראהו בחוש בחלום השבלים.

[30] וקום יקומו שבע שנים רעב. ר"ל שיהיה תיכף כי כבר יצא הדבר לעולם השפל וקנה הויה ומציאות. [31] לכן ראה נא מלך מצרים איש נבון וירא שמים. שאיש אחד יהיה ממונה על כלל המדינה באופן שההנהגה הראשית תהיה תחת יד איש אחד והממונה הכולל. וחמש את ארץ מצרים בשבע שני האזנה והשובע, שהוא יתקן שיתנו חומש למלך מכל התבואה שתגדל בשני השבע, ולזה צריך איש נבון וחכם שהעם יסכימו על עצתו והוא ידע לדבר על לבם שיסכימו לזה כי הוא לטובת הכלל ובפרט שהם שני שבע ויש תבואה למותר.

[32] וכשמוע פרעה את פתרונו ואת צחות לשונו, וייטב לבו וירוח לו כי אמת תהגה לשונו וחכמת אלהים בקרבו ואין נבון וחכם כמוהו. אז שליט ומושל על כל ארצו שמהו, וישם כתר מלכות בראשו והוד והדר לבושו, ועל פיו יצאו ועל פיו יבואו, ומת האיש אשר ימרה את פיהו, ורק הכסא יגדל ממנו. [33] אחר רעב שנתים וכו'. ויוסף הפקיד פקידים בכל ארץ מצרים וישם שומרים בשערי מצרים ויצום לאמר כל איש אשר יבא לשבור אוכל אל תתנהו לבא עד כתבו שמו ושם אביו ושם אביו, ואשר תכתבו בכל יום ושלחתם את שמותם אלי בערב וידעתי את שמותם. ועשה זאת למען יודע אליו בבא אחיו מצרימה לשבר אוכל. ובכל יום ויום יעבירו קול במצרים ככל הדברים האלה [ילקוט שמעוני, פרשת מקץ, רמז קמח].

[34] ויעקב כאשר ראה כי חזק עליהם הרעב, ויקרא אל בניו לאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים [בראשית מב, ב] וכל הארץ הולכים שמה לשבור, ועתה רדו גם אתם מצרימה ושברו לנו מעט אוכל ונחיה ולא נמות [שם]. וישמעו בני יעקב בקול אביהם ויקומו לרדת מצרימה, ויצו אותם לאמר בבואכם העירה אל תבואו יחד בשער אחד מפני יושבי הארץ [תנחומא, פרשת מקץ, סי' ח]. ואת בנימין לא שלח עמם וילכו בני יעקב עשרה.

ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים, ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ, ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה [בראשית מב, ה, ו], ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו,

בְּכֹאֵם אֲלֵי הָעִירָה. כֹּל אֶחָד בָּא לוֹ מִשְׁעָרָה. וּבָאָה לָהֶם הַצָּרָה. וְלֹא יָדְעוּ לְשַׁחֲרָה.
 גָּדַל מְאֹד כָּאֵב לָבָם. וְאֵשׁ בּוֹעֵר בְּתוֹךְ קִרְבָּם. עַל כֵּי הַמּוֹשֵׁל חֲשָׁבָם. לְמַכְנָלִים אֶת הָעִירָה.
 דַּע לָךְ גֵּאוֹן עֲזוֹנִי^[35]. אֲחִים שְׁנַיִם עָשָׂר נַחְנוּ. וְהַקְטָנוֹן אֶת אֲבִינוּ. וְאֶחָד דָּרְכּוֹ נִסְתָּרָה.
 הַשִּׁיב אִם בָּנִים דְּבָרֶיכֶם^[36]. הִבִּיאוּ לִי אֶת אֲחֵיכֶם. וְיֵאָסֵר אֶחָד מֵכֶם. וְאַתֶּם עָלֹי מְהֵרָה.
 וַיֵּאמְרוּ פּוֹשְׁעִים אֲנַחְנוּ^[37]. עַל יוֹסֵף יָדִיד נִפְשָׁנוּ. וְעַל בֶּן בָּאָה עָלֵינוּ. צָרָה מְרָה בְּמַכְפִּירָה.
 זֹאת יוֹסֵף דָּבָר אֲלֵיהֶם^[38]. וַיִּקַּח אֶת שְׁמֵעוֹן מֵהֶם. וַיֵּאָסֵר אוֹתוֹ לַפְּגִיחָם. וְלֹא יָקְלוּ דְבָרָה.

וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם, ויאמרו מארץ כנען לשבור אוכל. והנה על מה ששאל מאין באתם לא היו צריכים להשיב רק מארץ כנען, ומה שהוסיפו לשבור אוכל היו דברים יתרים שעל זה לא שאלם כלל למה באו רק מאין באו, ומזה עצמו מצא יוסף תואנה לחשדם כמרגלים כי שפת יתר שידבר הנשאל לפני שרי הארץ הם אות שמרגיש בעצמו איזה פשע ובא לנקות את עצמו. ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם, ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם [שם, ט], והראיה כי כל אחד מכם בא משער אחר. ויענו כולם יחד את יוסף ויאמרו לו, לא אדונינו, כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים [שם, יא] יען אם היינו אנחנו עשרה אנשים מבני עשר משפחות שונים יכול לאמר שאנחנו שלוחים מעשר משפחות ועל כן אנחנו עשרה מרגלים, ומשפחה אחת לא תשלח עשרה מרגלים.

[35] אבל דע לך גאון עזוני כי שנים עשר עבדיך אחים אנחנו בני איש נחנו בארץ כנען והנה הקטון את אבינו היום והאחד איננו, ואיך אפשר ויעלה על הדעת שהאב ישלח את כל בניו שילכו למקום סכנה כזו שבקל יפלו כולם בחרב וישאר אביהם ערירי, ואל תחשוב שיש לאבינו שבעים בנים והפקיר מהם עשרה שגם אם ימותו ישארו לו ששים, כי רק שנים עשר אחים אנחנו, וגם משנים הנותרים הקטן לבד את אבינו היום והאחד איננו ואיך ישכל האב את כל בניו לשלחם להיות צפויים אל חרב. [36] השיב אם כנים דבריכם. שיש אופן שנבחן את הדבר ונדע האמת, הביאו לי את אחיכם ויאסר אחד מכם ובביאת אחיכם יתברר הדבר.

[37] ויאמרו פושעים אנחנו. עד עתה היו חושבים שיוסף יודע האמת שאינם מרגלים רק שמעליל עליהם עלילות ברשע כמושל אכזר. אבל עתה שראו שאינו בא בדרך עלילה ושולח אותם לשלום ורק אמר יאסר אחד מכם, ועיקר בחינה זו הוא מזה בעצמו שיתרצה אחד מכם להאסר בעד כולכם שישב פה בערבון עד שתביאו את אחיכם הקטן, וזה ברור שאם אינכם אחים בודאי לא ירצה שום אחד להאסר בערבות כאשר יודע שיניחוהו פה והם ילכו ולא ישובו עוד והוא יתחייב מיתה, ואם כן האחד שירצו להניחו פה בודאי יגיד האמת, וזה הסימן הברור שאתם אחים שאם לא כן תלכו ולא תשובו ובודאי שהוא טועה בדעתו שחושב באמת שהם מרגלים. ורק היה לבם נוקפם מדוע שרק אותם חושד כמרגלים ולא נחשד בזה שום אחד מהמון אדם רב שבאו מארץ כנען לשבור בר, אין זה כי אם עונש השגחי על שמכרו את אחיהם ועל כן באה להם צרה כמבכירה אשר לא ידעו שחרה.

[38] זאת דבר יוסף אליהם ויקח את שמעון מהם ויאסור אותו לפניהם. מפני שהוא דחפו לבור, ופירש אותו מלוי שלא יעצו עליו עצה [בראשית רבה צא, ו]. והיתה כונת יוסף לצערם שבזה יקבלו עונש על חטאם מדה במדה, כשם שהם חשדו אותו למרגל ומוציא דבה נתן אותם כמרגלים, וכשם ששמעון השליך אותו אל הבור אסר אותו ביחוד, וכשם שמכרו אותו בעשרים כסף נתן פחד וחרדה בלבם על דבר הכסף השב באמתחותם, וכשם שמכרו אותו לעבד סיבב שיאמרו הננו עבדים לאדוני ויהודה קבל עליו להיות עבד.

ואיתא במדרש [שם], אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף וכך אתם מבקשים לעשות לי, אמרו לו מה נעשה ימותו אנשי ביתינו ברעב, אמר להם עשו מה שתרצו עכשיו אראה מי יכניס אותי בבית האסורים. באותה שעה שלח יוסף אצל פרעה וא"ל שלח לי שבעים גבורים מאצלך שמצאתי לסטים ואני מבקש ליתן עליהם כבלים. באותה שעה שלח לו, והיו מסתכלים אחי יוסף מה היה מבקש לעשות. אמר יוסף לאותם גבורים הכניסו את זה בבית האסורים, כיון שקרבו אצלו צווח בהם, כיון ששמעו קולו נפלו על פניהם ונשתברו שניהם שנא' שאגת אריה וקול שחל ושני כפירים נתעו. והיה מנשה יושב לפני אביו, א"ל אביו קום אתה, מיד עמד מנשה והכהו באגרופו בערפו מכה אחת וינח שמעון מחמתו והכניסו

בבית האסורים ונתן עליו כבלים. ויאמר שמעון לאחיו איש מכם אל יאמר כי מכת מצרי זאת, אין זאת כי אם מכת בית אבי [ילקוט שמעוני, פרשת מקץ, סוף רמז קמח].

[40] סוף יהודה בא לשער והוא ערב את הנער. ויאמר אל אביו אבי הראית את כל ילדינו הקטנים בוכים עליך ברעב ואין לאל ידך לעשות, עתה יכמרו נא רחמך עליהם ושלחה את אחינו אתנו והלכנו, אך התפלל נא בעדינו אל ה' אלהינו ויצליח את דרכינו ויתננו לחן ולחסד בעיני כל ראינו.

וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם בְּנֵי. וְהַשְׁכֹּחַתָּם לְפָנַי. כִּי לָהֶם תִּכְלִינָה עֵינַי. אֲנִי לְבָבִי שָׁמַח.
עִם אֲדוֹנֵי הַסְּלִיחָה. וְכַחֵם נַפְשִׁי גְּאֻלָּתָהּ. וּבָאוּ בְנֵי בְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ.
הָאֵל יִצְחָק יְמִיד. וַיְכַוֵּן אֶת מִמְשַׁלְתָּהּ. שְׁלוֹם אֶתָּה וּבֵיתָהּ. שְׁלוֹם עַד בְּלִי יָרֵם.

ע"ה יעקב בן יצחק בן אברהם העברי ס"ט
וְאַחֲרֵי הַכְּתָב כָּתַב. יַעֲלֶה וַיָּבֹא וַיַּגִּיעַ לַהֲדוּד הָאָדוֹן צָפֹנָה פְּעֻנָּה מוֹשֵׁל אֶרֶץ
מִצְרַיִם הַבִּירָה וּסְבִיבוֹתֶיהָ יע"א.

כְּמוֹ וַיָּרְדּוּ מִצְרַיִם. וַיִּקְחוּ כֶסֶף בַּפְּלִיטָה. וַהֲשִׁתְמוּ אֶפְסִים. לְפָנַי יוֹסֵף בְּרוּךְ מוֹכֵר.
כָּאֵת יוֹסֵף אֶת בְּנֵימִין. וְאוֹתָם אֵל בֵּיתוֹ הַזֶּמִּין. וַיֵּצֵאוּ אֶת עַבְדּוֹ לְהַכִּין. סְעוּדָה מְאֹד יָקָרָה.
שָׁלוֹם לָהֶם אִיךָ שְׁלוֹמָכֶם. וְהַשְׁלֹם לְאַבְיָכֶם. הִנֵּה הַסְּטוֹן אֲחִיכֶם. יִחְנֶה בְּנֵי אֵל מוֹכֵר.
תִּמְחֶה הָאֲחִים בְּרֹאֲתָם^[41]. כִּי הוֹשִׁיבָם כְּתוּלָדוֹתָם. וְגַם שָׁמְעוּן יָשַׁב אִתָּם. וְהִתְהַלְּקָה שְׁמִיכָה וְאוֹרָה.

סי' טוב

סָרָם וַיָּשְׁבוּ לְסְעוּדָה. וַיַּגִּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. אִזּוֹ אֶת כְּתָב הַתְּעוּדָה. אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נִמְסְרָה.
וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת הַכְּתָב. וַיִּפֹּר כִּי אֲבִיו כָּתַב. וּבְעֵינָיו עַד לְמֹאֵד הוֹטֵב. וַיֹּאמֶר בְּנֵי אֵל תִּיכָרָא.
בְּרוּכִים אַתֶּם לִי. וַיִּקְרִים אִתָּם בְּעֵינַי. שְׁלוֹם שְׁלוֹם לָכֶם בְּנֵי. גִּינֵי אֲבִיכֶם וְשָׁרָה.

פרק ו'

אֲחֵרֵי אֲכַל וְשָׁתָה. וַיִּיטֵב לִבּוֹ בְּרֹאֲתוֹ. אֲחִיו נֹצְרִים לְקַרְאָתוֹ. וְלִשְׁנֵי חֲכָמָיו קָרָא.
בֵּינוֹ נָא כִּי הֵן רְצוֹנִי. דְּבָרֵי חֲכָמָה תִּשְׁמִיעוּנִי. אִתָּם וַיּוֹשְׁבֵי שְׁלֹחֲנִי. גְּבָרֵי אֲבִיכֶם וְשָׁרָה.
גְּדוּלָּה חֲכָמַת הָעֵבְרִים. בֶּן בֵּינוֹתֵי מִסְפָּרִים. וְהַבְּנִים מִן הַחֹרִים. וַיִּרְשׁוּ חֲכָמָה מְפֹאֲרָה.
דַּעַת יוֹסֵף הוּא לְהוֹדֵעַ. כִּי אֲחִיו בַּעֲלֵי מַדָּע. כִּי מְחַר עֵפָם וַתְּנוּדָע. וַיְהִי לָהֶם שֵׁם תִּפְאָרָה.
הָעֵבְרִים פָּתְחוּ אֶת פִּיכֶם. וַהֲשִׁמְעוּנִי חֲכָמַתְכֶם. חֲכָמַת אֲבִיכֶם. הַנּוֹדָע בְּשֵׁם תִּפְאָרָה.
וַיְמִי חֲכָם מִכָּלְכֶם. וַיְמִי הוּא הַנִּבּוֹן בְּכֶם. אֲשֶׁר יָשִׁיב הוּא בַּעֲדְכֶם. גִּגֵּד יוֹחֲנִי וּמִמְכָּרָא.
זֶה הוּא יִשְׁשָׁקָר אֲחִינוּ. בַּעַת חֲכָם מִכָּלְכֶם. וְהוּא לְמַד מֵאֲבִינוּ. מַדָּע וְחֲכָמָה וְתִרְתָּה.
חֲנִיכֶם לִי תִבְאָרוּ. מַחֵה בַּעַת כִּי תֹאמְרוּ. וְהִפָּחַ עֵנּוּ וְאָמְרוּ. כִּי אַח הָאוֹבֵד מִדְּבָרָה.
מוֹב הִנֵּה נְאוֹר עֵינָיו. וְחֲכָם הוּא מִכָּלְכֶם. וַיְמִי יִתֵּן וַיִּנְרָאנוּ. וְנִלְמֹד מִפִּיחֵהוּ תוֹכָה.
יוֹסֵף הַשִּׁיב הָאֵל עֲלֵיכֶם. אִיךָ אֲבִיכֶם זֶה מִיְּדְכֶם. וְלֹא שְׁמַתָּם אֶת עֵינֵיכֶם. עָלָיו בְּשִׁמְיָה וְתִרְתָּה.
בְּאֲשֶׁר נִגְזַר גְּזָרָה. מֵאֵל הַגְּדוֹל וְנוֹכָא. עָלֵי כָּל בִּשְׁרֵי הַנִּבְכָּרָא. מִי הוּא זֶה יוֹכֵל הַמִּיכָה.
לָכֵן שָׁמְעוּ אֲבִיכֶם. כִּי חֲזָק הוּא אֱלֹהֵיכֶם. וַיִּשִּׁיב שְׁבוּת אֲחִיכֶם. וְהֵן יָדוּ לֹא קִצְרָה.
מוֹכֵן אֲנִי לְמַעַנְכֶם. וְלְמַעַן שִׁיבָת אֲבִיכֶם. אֲבִיכֶם בַּעַד אֲחִיכֶם. וְעַקְבוֹתָיו אֲשִׁמּוּכָה.
גְּאֻלָּהוּ הָאֲחִים עַל זֶה. וַיֹּאמְרוּ מִתִּי יִסְתָּה. אֲבִינוּ הַזֶּה אֶת זֶה. וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמְרָה.
סוּלוֹ לְאֱלֹהֵי מִרְבָּבָה. כִּי יִשׁוּעָתוֹ קְרוּבָה. וּמְחַר תִּהְיוּ בְּמוֹכָה. בְּעֶזֶר יוֹצֵר כָּל נִבְכָּרָא.

[41] תמהו האחים בראותם. כי היה ביד יוסף גביע אשר ישתה בו והוא מכסף רצוף באבני שוהם ובדולח טוב מאד, ויך יוסף בגביע ההוא לעיני אחיו בשבתם לאכול אתו, ויאמר יוסף אל האנשים ידעתי בגביע הזה כי ראובן הבכור ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון בני אם אחת, שבו לכם לאכול כאשר יולדתם. ויושב גם את האחים כתולדותם. ויאמר ידעתי כי אחיכם הקטן הזה אין לו אח ואני כמוהו אין לי אח ישב נא אתי לאכול, ויעל בנימין לפני יוסף וישב על הכסא. ויראו האנשים את מעשה יוסף ויתמהו על ככה [תנחומא, פרשת ויגש, סי' ד].

עפתה גא אחי העברים. כי מאלה הדברים. ונשמע מכם אמרים. ונדברי חכמה וקרה.

יוחני פתח את פיהו תחלה. ואמר לכם אשאלה. האמונתכם גדולה. בהבואה לכל גברא. יששכר צורנו מכעיון געלם. בקרא העולמות כלם. ובששית ימים הוא כלם. הפל יש מאין בקרא. קדוש אלה אשר אלהה. הוא הנה הנה ויהנה. ואת הפתים מניה. ביום הגדול ונורא. ראשית כל חובה עלינו. לאהוב את אלהינו. וליקרא מאד מפנו. ואת מצותיו נשמורה. שנית אמת בו נאמין. בלתי להשקמאיל ולהימין. כי הוא משגיח על כל מין. ובגדו נפש כל גברא.

יוחני תן לך עדים נאמנים. כי דבריהם הם בנים. ונאמנו הן מוכנים. אל משמעתך נסורה.

פרק ז'

יששכר אדוני חכם חכמים. עדי אבות הקדושים. מחמדת התבל פורשים. ונפשים באל נקשרה. בעינינו הן ראינו. את קדשת מור אבינו. ויצחק אבי אבינו. געקד על מזבח הנורא. גם זגנו אברהם. הנה גילה אליו אל כם. ומאור הפשדים הורם. ויצא חי מתבערה. דע כי הם כלם גביאים. ומאד מהאל יראים. ועל פיו יוצאים וקאים. ונדרכם דרך ישרה.

יוחני הם ישרים בלבותם. ואין כל עולה בשפתם. וקדשם ותמימותם. אין פה יכול לספרה. ואם בתבל זו ארצה. אנשים באלה נמצא. אז אהיהם ארוצת. וכם אני אתנמרה. יששכר זכאי אל נורא שמו. נצר האדם בצלמו. והשלימו על עולמו. ושם על שכמו המשרה. חי יחיד בלי שנים. בקרא ארץ ושמים. הוא נפח בו נשמת חיים. מהורה זכה וברה. ספחות נתן את ימיו. אחר גאספ אל עמיו. הרוח תשוב למרומיו. אל אביה אל מקורה. ממקרא ידי אמת חובה. לעבדות אל נמוכה. היראה והאמרה. ובעד שגיהם אהקורה. פי הן כי באמת מהם. ומה צורך אל שגיהם. גם הפורס כב בגיהם. איך ותאמרו בהקרה.

יששכר לסור מרע היא המורה. ולעשות הטוב וישרה. האמרה הנבחרת. אחת באמת נקשרה. משל לאיש חצי גופו. רוח הקדים שרפו. וקא הרופא לרפוא. פתח את פיהו ויאמרה. אעביר מחט בפשר. אם יקאב לו טוב ויפשר. כי עודנו חי בפשר. ורפואה תצמח בהקרה.

בעת העברת המסמ. יתר לקבו מפחד. ובהקאיבו לבו יחד. כי המגפה געצרה. ממקרא מוזרים אתה מדבר. כי לקץ ימים תתחבר. הרוח לגוף הנגר. ותשוב שנית אל מערה.

יהודה נפלאות זאת היא בעינינו. ורחוקה מכעיונינו. הן סף הגוף ואיגנו. נסלקיו נתפורה. שים לב לאכן שואבת. בעת תהי מסוככת. בקול מעפר שואבת. ונה מפלאות אל נורא.

ממקרא על בן נאמין באל ית. כי ישלח טל התחיה. וקבוץ סלקי הגויה. ויכנס נדחי פורה. פיה ידבר גבוחות. ולקד יהנה צחות. ברוד אלהי הרוחות. תהלתו אספרה.

יוחני צדק מן אגני אדרוש. הודיעני אחי נראש. תכלית האדם האנוש. אשר פה חנה
במרה.
בגמין קדוש בן זונה חכמתו. לבצעבור נפות אותו. ועברו ימי בכיתו. אז תופע עליו נהרה.
רם לכל לראש מתנשא. רצון וראיו יעשה. ואת פועל נדם ורצה. כי על יצכם נדם
במרה.
שמרו את נפשם מגשת. הרחק כמסחוי קשת. לכל יפלו ברשת. יצכם הרע המזונה.
תמים אל בורא העולם. ממנו דבר לא נעלם. ובמשפט על כל נעלם. יביא אז לכל
הנבא.

פרק ח'

ס' סלמאן

סי' אני מנשה בן סלמאן

ממרא אשאלך על מה ועל מה. שלח האל לנשמה. לגוש עפר האדמה. והיא נקמה ובמה.
בגמין נורא אל צנה עליה. לאכול מפרי גדיה. ולאמץ ורועותיה. ובעוז מתניה פחגורה.
יחידה תמה ונקמה. ירדה לארץ מאפליה. וכלואה תוף הנגיה. לעשות את רצון יוצרה.
משפיל וקדם יודע. כי הוא פה בתור אורח. וגו חיש הוא נוסע. ועת נסיעה נסתרה.
גבון ובינה לו צדה. למען יום הפרידה. היושר והעבודה. מסחר פסח טוב סתרה.
יוחני שלמה האדם ייגע. וצפוי הוא לכל פגע. ואין כגע בלתי גגע. נסוף גמות יקברה.
בגמין האיד פמוך איש דעה. תחשוב הפנות לרעה. והוא נדמה לזריעה. ותכלית הטוב הוא
נקרא.
בנעם האל יחנה. מי אשר פה כל נכנה. ואת רצון יוצרו עושה. שמה לו שמחה ואורה.
ממרא גא סלח לדבר הנזה. איד אנוש חדל ונקמה. נעם יי יחנה. וגופו חומר עבודה.
יששכר שימה לב אל הנשמה. לשם שבו נאחלמה. ובשמי מרום מקומה. והיא חלק מאל נורא.
לעת צאת מן הנגיה. תשוב הרוח חסיה. אל האלהים לאל ית. בהוד יפיה ובמרה.
ממרא מאד צדקו דבריה. ועל הכל מורה לה. תודות ותשואות חן לה. על חכמתה היקרה.
יוחני אחי העברים אשריכם. וקדושים הם אבותיכם. ואל שדי ישמור אתכם. ויחלצכם
מכל צרה.
יוסף געומות הנה לי מכם. מחכמתכם ובינתכם. אשריכם אשרי יולדיכם. פסגני התמרה.
שלום רב ממני לכם. ואל הנגן אביכם. תזכו לראות את אחיכם. האובד אזי במהרה.
תמו דברי הנפוח. ושבבו מעט לגוה. ויצא יוסף לשוים. הוא ובגמין בסברה.

פרק ט'

אחיו אכלו בלחמו. שתי וישכרו עמו.^[42] והוא ואחיו בן אמו. ישובו אל אחת קערה.
בשבתו נשא לו פנים. ויאמר לו בן זקונים. הניש לה אשה ובנים. ויען יש לי עשירה.

[42] שתי וישכרו עמו. עמו שתי, אבל חוץ ממנו לא שתי, דא"ר לוי [בראשית רבה צב, ה] כל כ"ב שנה שלא ראה אותם לא טעם טעם יין ואף הם לא טעמו טעם יין עד שראו אותו.

ואלה שמותם. בלע. בקר. אשבל. גרא. נעמן. אחי. ראש. מפים. חפים. וארד.
 גלה לי טעם שמותם. מדוע בכה קראתם. אגיד לאדוני אדונתם. כי מקרה נע אותי קרה.
 דע כי הנה לי אח בכור. ונגלע בעמק עכור. ונשבה ונמפר מכור. וגר הוא בארץ זרה.
 הוא נעים ונמי נפשי. אחי נעטרת ראשי. ומפי אבי וקדושי. למד הוא חכמה יקרה.
 וזכרו וזכר אותי. כי לא ראה את חפתי. וחפתי לא ראיתי. ונכד לבקעת דורא.
 זכרו לא יסוף מזרעי. אלופי הוא ומידעי. הנה לי על אחי נרעי. אשפוף נפשי עת אונקה.
 חכד ונלבו חמקמ. ונחמון כחמיו נכמר. ובמסתרים בכה מר. ואחר יצא מחדקה.
 טוב לב נתן שלום להם. ויצו וימלאו כליותם. בר וליהיב את בספיתם. באמתחותם צרוכה.
 יוסף צנה לפקיד ביתו. את גביעי תשים אותו. להקטון באמתחותו. ושלחו בהיות אורה.
 באשר הבוקר האיר. והם יצאו את העיר. עבדו השיגם והעיר. את חמיתו ויאמרה.
 למה זה שלמיתם כעה. תחת טובה אחר שעה. ואתם בעלי דעה. איך באתם לידי עברה.
 מאדוני איך לקחתם. את גביעו ונלקחתם. הקבלתם אשר עשיתם. כי הוא לו בלי תפארה.
 נאמו בלם הננו. לפניהם חפשינו. ועם אשר תמצאנו. נמת במיתה חמוכה.
 סוף אמרו לו מה תנחל. ואז הוא בגדול תחל. וכלה בשק בן תחל. וימצאנו במהרה.
 את אשר אחיו זאת ראו. איש אל רעהו תמחו. ואת בגדיהם קרעו. וישובו אל העירה.
 שנה אז אליהם יוסף. ויגבר אתם בקצף. הן זה גביעי תפסו. בכל יקר לא אמיכה.
 צדיק וישר בוראנו. הוא על כל תבא עלינו. ולי עבדים בלנו. מה נצטדק מה נאמרה.
 קומו עלו אל אביכם. לשלום יחד בלכם. ולי עבד אשר בכם. חטא ועשה עבירה.
 רגזו אז בלם ברעדה. וגם חרדו חרדה. וינש אליו יהודה. ויאמר כי אנדברה.
 שור כי אבינו בצער. ומחכה ביאת הנער. כי אחיו נמרה בנער. בשלחו חמדה.
 תחתיו אשב נא עמך. ותסליחה אתך. חוס על אבינו עבדה. כי נפשו היא בו נקשרה.

פרק י'

איך נעלה אל אבינו. ונצער אין אפנו. נטכם ישאל אותנו. תצא רוחו אז במהרה.
 בזאת נא רחם עלינו. וגם על שיבת אבינו. תפתאבל עוד על בנו. האובד ונפשו מרה.
 גם לב יוסף הנה דופק. ולא יכול להתאפק^[43]. ולאכיו הנה מתדפק. ותשוקתו מאד גברה.
 דעו אחי כי אנכי. יוסף אחיכם אנכי. ויתן את קולו בבכי^[44]. ונעוד אבי חי קרא.

[43] גם לב יוסף היה דופק ולא יכול להתאפק. ויאמר יוסף אל יהודה הלא תגיד לי מדוע אתה מכל
 אחיך דורש בעד הנער, ויען יהודה כי אנכי ערבתי את הנער מעם אבי, ועתה אמצא חן בעיניך ושלחתי
 ללכת עם אחי והנני אנכי יושב תחתיו עבד לאדוני לשרתיך, ועתה שלח נא אותי אל מלך קשה אשר
 מרד בך אף אם לו רכב רב ועם עצום והרגתי את כולם ואביא ראש מלכם לפניך. ויאמר יוסף אמת
 אתכם כי יש לעברים גבורה וה' חפץ בכם, אך בזאת אשלח את אחיכם אם תביאו לפני את אחי מאמו
 ולקחתיו תחתיו יען כי לא ערב אותו אחד מכם אל אביכם ושלחתי את אחי אשר ערבתי.
 ויחר אף יהודה, וחלגו דמעות עיניו דם מהכעס, ויאמר אל אחיו מה זה מבקש להמית נפשו ונפש כל
 מצרים היום. ויען שמעון את יוסף, הלא אמרנו לך בתחלה כי לא ידענו מקום לכתו ואם מת הוא או
 חי, למה ידבר אדוני כדברים האלה.

וירא יוסף את פני יהודה כי חרה אפו וחמתו בערה בו, ויאמר אליהם הלא אמרתם כי אחיכם מת,
 והנה אם קראתיו היום ובא לפניכם התתנוהו לי תחת אחי, ויחל יוסף לדבר ולקרוא יוסף, יוסף, בא
 היום לפני וראה את אחיך ושב לפניכם. ויביטו איש כה וכה לראות מאין יבא יוסף אחיהם, ויאמר להם
 דעו אחי כי אנכי יוסף אחיכם אנכי ויתן את קולו בבכי וכו' [ספר הישר, פרשת ויגש].

[44] ויתן את קולו בבכי. במדרש [תנחומא, פרשת ויגש, סי' ה'] כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא

המה מפניו נבהלו^[45]. לענות אותו לא יכלו. עניניהם בדמעות בלו. מהוללה בגיל ומוכא.
 ואל יחר בעיניהם. כי מכרתם את אחיהם. כי שלחני לפניהם. קאל לעתות בצרת.
 זה עוד חמש שנים רעב. ולא יהיה עני ועב. לכן נפשכם אל תדאב. ואח יגלד לצרת.
 חי נפשי וחי נפשכם. כי לפי שלם עמכם. ובאמת אהבתי אתכם. ונחמאתכם לא אפוכה.
 טוב הארץ אחי תאכלו. לכן מהרו וצלו. ובשלוש אבי תשאלו. ויגד אלי במהרה.
 יוסף חבק את בנמין. ונשקו שמאל וימין. ואמר זאת מי האמין. ויד יי לא קצרה.
 קבלותו בא אליהם. ויחבק וינשק להם. בכה הוא ובכו גם הם. הרבה בכי בקול גורא.
 ופרעה הוצד כי באו. אחי יוסף ונתכאו. שלח להם אל תיכאו. שלום לכם אדברה.
 מאד שמח פרעה להם. ויצו את יוסף עליהם. ושלח עגלות עמם. לשאת בם צבי תפארת.
 גליהם וגם בגיהם. וביאו משם עמם. ועיניהם על בליהם. אל תחוס לבא במהרה.
 סוף גתן להם עגלות. וגם חליפות שמלות. ויצום מהר לעלות. אל אביו כי יום בשורה.
 עיניהם נשאו למזבח. והנה לפניהם שבת. בת אשר פתור נפכה. ויאמרו לה שירי שירת.
 ותפח שררה את התוף בידה. ותצאנה הנערות אחריה. ותשב בית יעקב אביה. ותפח את
 השירה הזאת.
 והנה עונות אחריה קזאת. סי ידי עוד יוסף סי. יוסף דודי עזבנו סי.

לחן ברוך בא בשם יי

סי' א' מנשה חזק

אכננה לאלהים סי. בתוך כעי וגם אחי. ויכרעה ממלל שיחי. יוסף דודי עזבנו סי.
 סי ידי עוד יוסף סי. יוסף דודי עזבנו סי.
 מלך יוצר את כל הים. ונצתו לגצח תקום. אחרון על עפר יקום. ומשפיע הוא לכל סי.
 סי ידי
 נהרות לו ישאו דגים. ובכוחו רוגש את הים. יוסף דודי סי נקים. ואשור לו בלשבי.
 סי ידי
 שמו אל יושב שמים. מושל בארץ מצרים. לו מנשה ואפרים. צדיקים הם בני איש סי.
 סי ידי
 הן הוא לא נטרף במדבר. ובמצרים הוא משביר בר. ועל אויביו יתגבר. ולו ישמחה כל סי.
 סי ידי
 חזק ברית עמו ברת. בן פכת יוסף בן פכת. וחיש נתפאר בפשורת. יוסף דודי עזבנו סי.
 סי ידי

בבכיה, כך הקב"ה אינו גואל את ישראל אלא מתוך בכיה, שנאמר (ירמיה לא, ח) בבכי יבואו ובתחנונים אובלים.

[45] הנה מפניו נבהלו לענות אותו לא יכלו. איתא במדרש [בראשית רבה צג, י] אבא כהן ברדלא אמר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, בלעם חכם של הגוים לא יכול לעמוד מתוכחתה של אתונה, הה"ד (במדבר כב, ל) ההסכן הסכנתי לעשות לך כה, ויאמר לא. יוסף הקטן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הה"ד [בראשית מה, ג] ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. לכשיבא הקב"ה ויכיר כל אר"א לפי מה שהוא שנאמר (תהלים נו"ן, כא) אויחך ואערכה לעיניך על אחת כמה וכמה.

פִּיָּה פִּתְחָה בְּחֶקְמָה. וְהַשְׁמִיעָה קוֹל בְּנִיעִימָה. נְקוּלָּה מֵאֵד הַרִּימָה. בְּשִׁיר וְשִׁבְח וְזִמְרָה.
צְדִיק שָׁמַע אֶת שִׁירָתָה. וַיִּשְׁמַח לְקוֹל זִמְרָתָה. וַיִּתְּחַל וַיִּבְרַךְ אוֹתָהּ. בְּשִׁמְעוֹ אֶת זֹאת הַשִּׁירָה.
קוּלָּה שְׁמַחְנִי בְּתִי. וְתַחֲיִי וְלֹא-תָמוּתִי. כִּי גִדְלָה מֵאֵד שְׁמַחְתִּי. כִּי מִפִּי תִשָּׁף בְּשׁוֹרָה.
רָאָה אַחֵר זֹאת אֶת בָּנָיו. וְכָלֵם בָּאוּ לְפָנָיו. צָהַל וְקָרַן עוֹר פָּנָיו. וַעֲיִנוֹ רָאָתָה אוֹרָה.
שָׁבַח הַמִּשְׁנָה סִפְרוֹ. וְלֹאֵט לֹאֵט לוֹ אָמְרוּ. עוֹד יוֹסֵף חַי בְּהַדְרֹו. וּמִוֹשֵׁל בְּעִיר הַבִּירָה.
תָּמַח אֲזִי לְקוֹל הַמּוֹלֹת. וַיִּרְא שָׁם אֶת הַעֲגֻלֹת. וְאֶת הַתַּפִּים וּמַחְזִילֹת. וְתַחֲיִי רוּחַ נְשִׁבְרָה.

פרק י"א

אָמַר אוֹרָה לֵאלֹהִים חַי^[46]. כִּי בָּדָו גָּפֶשׁ כָּל חַי. וְכַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי. בְּחַיִּי לֹאֵל אֲשִׁירָה.
בְּעֵת הַהִיא נָשָׂא עֵינָיו. וַיִּרְא הַעֲגֻלָּן אֶת בָּנָיו. בָּא וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְפָנָיו. וַיֹּאמֶר טוֹב אֲבִישָׁרָה.
גָּדוֹל אֲדוֹנָנוּ בְּנֵה. הוּא שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ. וְהוּא צָנְנִי עֲלֶיךָ. לְהַבִּיאֲךָ בְּמַהֲרָה.
דַּע אֲדוֹנִי כִּי שְׁלוֹם. אֲנִי מִצְפֶּנֶת פִּעְנָם. וְהוּא גָּאֲדָרִי בַּכֶּחַ. מוֹשֵׁל מִצְרַיִם הַבִּירָה.
הוּא אָמַר עֲלֶה אֵל אֲבִי. וּבַעֲגֻלֹת לוֹ תִּבְיֹא. וְהוּי כִּי קַל בְּצָבִי. חוֹשֶׁה וְאֵל תִּאֲחֶכָה.
וְתַחֲיִי רוּחַ יַעֲקֹב. וַיִּלְבֹּשׁ מַלְבוּשׁוֹ הַטּוֹב. וַיְהִי כַעֲנָן וְכַטּוֹב. בְּשִׁמְעוֹ זֹאת הַבְּשׁוֹרָה.
זֶה לִי הֵן עֲשָׂרִים וְשִׁתִּים. שָׁנָה בְּכִלְיוֹן עֵינָיו. עַל יוֹסֵף אוֹר הַעֵינָיו. לְבָן אֶלְכָה לוֹ בְּמַהֲרָה.
חַי רוּחִי יוֹסֵף בְּנִי. מִחֲמַד גָּפֶשִׁי וְאוֹר עֵינִי. בְּרוּךְ הַמַּחְדָּשׁ שְׁלוֹנִי. הָאֵל הַגָּדוֹל וְנוֹרָא.
סָף וְנָשִׁים מֵאֵד שָׁשׂוּ. וַיִּשְׁמַחוּ וַיַּעֲלִצוּ. וּמִשְׁתַּחֲוִי וְיוֹם טוֹב עָשׂוּ. לְהַעֲבִירִים הַיְּתָה אוֹרָה.
יַחַד אֲזִי כָל אִישׁ וְאִשָּׁה. שׁוֹרְרוֹ שִׁירָה חֲדָשָׁה. לֹאֵל הַנַּעֲרָךְ בְּקִדְשָׁה. לוֹ הַגָּדוֹלָה וְגִבּוֹרָה.
כָּלֵם יָשְׁבוּ בַּעֲגֻלֹת. וּפִיָּהם מְלֵא תְהִלֹת. לֹאֵל כֶּסֶם עֲלֵת הַעֲלֹת. וְלוֹ הַעֲזֹו וְהַמִּשְׁחָה.
לְקַחוּ כָּל רְכוּשָׁם אִתָּם. וְאֶת גְּשִׁיָּהֶם וְטַפָּם. וּבְרֹאשָׁם יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. וְלוֹ מִשְׁפָּט הַבְּכוֹרָה.
מֵאֲזִי לְיוֹסֵף הוֹדִיעֵנו. כִּי בָא אֲבִיו וְכָל זֶרְעוֹ. וַיֵּצֵא עִם שְׁרֵי פִרְעֹה. לְקִרְאָת אֲבִיו הַמַּדְבָּרָה^[47].

[46] אמר אודה לאלהים חי ורב עוד יוסף בני חי. ר"ל למח לי הספור מן גדולתו וממשלתו, די לי במה שהוא חי מצד שהוא יוסף בני ועדיין עומד בצדקו והוא חי וק"ל. וישתבח ויתפאר שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה מלך אל חי העולמים יקבצנו מן העמים ויבנה מקדש ואולמים ונעבדהו בלב תמיד כל הימים, אכ"ר אנס"ו.

[47] מאז ליוסף הודיעו כי בא אביו וכל זרעו ויצא עם שרי פרעה לקראת אביו המדבריה. ויזעק יוסף את כל גבוריו ועבדיו וכל שרי מצרים ללכת לקראת ישראל אביו, ויעבר יוסף קול במצרים לאמר כל אשר איננו יוצא לקראת יעקב אביו יומת. ויצא יוסף עם כל מצרים חיל גדול ועצום כולם מלובשים בבגדי בוץ וארגמן וכלי זהב וכסף וכלי מלחמות עמהם, ויצאו כולם לקראת יעקב בכל כלי זמר ותופים ומחולות ומפזרים מור ואהלולות בכל הדרך, ותרעש הארץ מקולם, וגם כל נשי מצרים עלו על הגגות והחומות לקראת יעקב ושוחקות גם המה בתופים ובמחולות.

ויוסף וכל העם אשר אתו הלכו לקראת יעקב, ובראש יוסף כתר המלכות אשר לפרעה, כי שלחו אליו פרעה ללבשו בעת לכתו לקראת אביו. ויהי כאשר קרב יוסף אל אביו כחמשים אמה וירד מעל המרכבה וילך לקראת אביו, וכל שרי מצרים וגדוליהם בראותם כי ירד יוסף ברגליו אל אביו וירדו גם הם וילכו ברגליהם לקראת יעקב. ויהי כאשר הקריב יעקב ובניו אל המחנה של יוסף ויבא יעקב אל המחנה ההולכת לקראתו עם יוסף בנו ותישר בעיניו, ויפלא יעקב ממנה ויאמר יעקב אל יהודה מי האיש הלזה אשר אנכי רואה במחנה מצרים הדור בבגדי המלוכה ועליו בגד אדם מאד וכתר מלכות בראשו וירד לארץ מעל מרכבתו וילך לקראתנו, ויען יהודה את אביו לאמר הוא בנך יוסף המלך, וישמח יעקב בראותו את כבוד בנו וישתחוה יוסף לאביו וישתחוה עמו כל אנשי המחנה אל יעקב ארצה [ספר הישר, פרשת ויגש].

ת ו ש ל ב " ע

נָשָׂא אֹז יַעֲקֹב עֵינָיו. וַיֵּרָא אֶת יוֹסֵף לְפָנָיו. וַיַּגֵּשׁ וַיִּנָּשֶׁק פָּנָיו. וּבִכְיָתָם מְאֹד גָּבְרָה.
 שָׁשׂוּ וְשִׂמְחוּ הַמִּצְרִים. יַחַד זָקֵנִים וְנָעָרִים. בְּבִיאת אֲחִיו הָעֲבָרִים. כִּי הֵם מִשְׁפָּחָה יִקְרָה.
 עָנָה יַעֲקֹב בְּרַעְיָה. וְאָמַר מִזְמוֹר לַתּוֹדָה. בָּרוּךְ מַחְיֵיר אַבְנֵי. לְבַעֲלֵיהֶם בַּהֲדָרָה.
 פִּרְעֹה שָׂמַח בְּבִיאתָם. וַגּוֹשֵׁן שָׂם אֶחְזָתָם. וְשֵׁם יוֹסֵף כָּלֵל אוֹתָם. וּמַחְיָה מֵהֶם לֹא הִסְכָּה.
 צִדְקוֹת עֲשֵׂה עִם עַמּוֹ. וַיַּי אֱלֹהֵיו עַמּוֹ. וַצַּדִּיק הֵן נִקְרָא שְׁמוֹ. וְנִפְשׁוּ זָכָה וּמִהוֹרָה.
 קוֹל רָצָה וְקוֹל יְשׁוּעָה. בְּבֵית יַעֲקֹב נִשְׁמָעָה. תַּחַת שְׁנוֹת יְמֵי רָעָה. אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ עֲבָרָה.
 רָבוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמָאֹד. בָּנָיו וַיַּחֲיוּ בְּכָבוֹד. וְלָהֶם הִתְקַדֵּר וְהוֹד. בָּרַב עוֹז וּבְרַב תַּפְאָרָה.
 שִׁירוּ לֹאֵל עִם אֱמוּנִי. לְיַחֲיד יוֹשֵׁב בְּמַעוֹנִי. נִדְּלוּ אֹתִי לֵי. נְשִׁיכָה לוֹ וְנִנְמָכָה.
 תִּהְיֶינָה גְּבֻרָתָה. וְגִדּוּלָתָה גְּסָפָה. יִשְׁלַח הַגּוֹאֵל בְּמַחֲכָה. וַיִּקְבּוּץ לָשׂה פְּזוּרָה.
 תָּם סִפּוֹר בְּגֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף. הִנָּחֵמָד מִזֶּהָב וּמִכֶּסֶף. וְהָאֵל הַטּוֹב לְשֹׂאֲרֵי יוֹסֵף. בְּיָמֵינוּ יְהִי מְאַסֵּף.
 וְלִהְיוֹתֵינוּ עוֹד לֹא יוֹסִיף. וְלֹא יָבֹא עוֹד שְׁמֵשֵׁנוּ וַיִּרְחַנּוּ לֹא יֵאָסֵף. וַיִּשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִיד.
 וּמְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף כִּיר"א.

